

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

SKAGEN MUSEUM

FREDERIKSHAVN KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	13.09.2011
Besigtiget af:	Mia Kroer Ræbild
Journalnummer:	2011.7.82.07/813-0001
Kommune:	Frederikshavn Kommune
Adresse:	Brøndumsvej 4-6, 9990 Skagen
Betegnelse:	Skagen Museum
Fredningsår:	1971
Omfang:	<i>Havehuset (1700-tallet, ombygget 1850) og atelierbygningen (opført 1850 som tørreovns hus).</i>

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Museumsbygningerne ligger frit i en gammel have. Komplekset består af museumsbygningen med en nyere tilbygning samt Havehuset og korntørringsmagasinet. Førstnævnte bygning er ikke omfattet af fredningen.

Havehuset

Havehuset ligger i den østlige del af museumshaven. Havehuset er en lang, teglhængt længe, hvis nordside har en rødmalet fjællebeklædning af brædder med fer og not. For neden afsluttes bræddebeklædningen af et fodbræt og foroven lukkes af med et vandretliggende bræt, båret af udskårne konsoller. I fjællebeklædningen sidder de grønmalede, torammede og opsprossede vinduer i plan med facaden, og under vinduerne er bræddebeklædningen skråt affaset. Midt på facaden sidder en grønmalet revledør med overvindue. Over døren er en vandrende med en lille udspyer.

Sydsiden og gavlene er grundmurede, berappede og gulkalkede. Murværket står direkte på terræn. Den søndre langside afsluttes af en hvidkalket gesims med hulkehl. Sydsidens vinduer er som nordsidens, men her sidder de i en spinkel, hvidtet blanding med hvidtede murfalse. Sydsidens døre er grønmalede revledøre, der ligesom vinduerne sidder i en hvidtet blanding. Over den vestligste dør sidder en vandrende som på sydsiden. I østgavlen sidder et vindue og en dør lig sydsidens samt et grønmalet ateliervindue. Længen har ingen tagrender. Det opskalkede heltag med små kvartvalme er belagt med røde vingetegl med hvidtet kantforskælling. I tagryggen sidder to hvidtede skorstenspiber med sokkel og udkrøgning.

Indvendigt er Michael Anchers atelier bevaret mod øst med mørke trægulve, oversavede og inddækkede bjælker og bræddebeklædte, skrå loftflader samt hvidtede vægge. Mod vest ligger et nyere

industrikøkken, herefter serveringsområde og cafélokaler og nærmest atelieret diverse depoter. Interiøret har fritliggende, rødmaledede bjælker, hvidmalede loftbrædder med pyntelister og indbyggede lamper, hvidmalede bræddevægge og pudsede vægge samt mønsterlagte gule tegl på gulvet. Der er forsatsvinduer og flere ældre fyldingsdøre. Havehuset anvendes som museumscafé og atelieret mod øst anvendes som udstillingsrum.

Korntørringsmagasinet

Korntørringsmagasinet ligger i den sydlige del af museumshaven, delvist gravet ind i terrænet. Korntørringsmagasinet er en kvadratisk bindingsværksbygning med pyramideformet tegltag. Murværket er hvidkalket over stok og sten, og afsluttes mod taget af en hvidmalet sugfjæl. Taget er belagt med røde vingetegl, der er forskælet på graterne, og i tagfladen mod syd er en høj, hvidkalket skorstenspipe med sokkel. Der er indgang i den nordre side ad en grønmalet revlehalvdør. Over døren er i taget bygget en tagpapbeklædt kvist med et stort, opsproset, grønmalet ateliervindue. Bygningen anvendes som udstillingslokale.

Indvendigt står bygningen med et nyere mønsterlagt teglstensgulv, kalkede vægge, hvidmalede, træbeklædte, skrå loftflader og synlige brune, korslagte hanebånd. Foran halvdøren sidder en nyere, hvid gitterlåge. Foran ateliervinduet sidder en nyere forsatsrude med sikringsglas.

— BYGNINGSHISTORIE

Ved den første brandtaksation i 1801 beskrives Hr. Tønnings Hus som et bindingsværkshus på 12 fag med kvist på nordre side, muret i vestre ende og med vestsiden klædt med fjæl samt tækket med tegl og strå. Indrettet til stue, køkken, kamre med tre kakkelovne og indmuret kobberkedel. I 1809 havde Hans Tønning ladet opføre en fem fag lang tværbygning, der stod indrettet til lade og pakhuis, nord for beboelseshuset. Hans Tønning var sognepræst, og da han i 1812 fik andet embede solgte han til strandingskommissær Lars Lund. Lars Lund frasolgte tværbygningen, som blev nedbrudt og genopført på en ukendt matrikel i Højen. I stedet opførte han 1815, syd for beboelseshuset, et nyt seks fag langt fjælleklædt og strå-tækt hus, der stod indrettet til pakhuis. Lars Lund videresolgte gården i 1822, efter at han var blevet rodemester i København. Pakhuset frasolgtes, mens beboelseshuset blev købt af købmand Simon Andersen Brøndum. Da hans ægteskab var barnløst testamenterede han bygningen til sin niece Ane Kirstine Brøndum.

Da Ane Kirstine Brøndums stedfader Chresten Degn døde arvede hun både det i 1824 testamenterede "Havehus" samt sin stedfaders gård, det senere Brøndums Hotel. Ane Kirstine Brøndum, kendt som

Madam Brøndum, fortsatte med at drive købmandshandel og landbrug med god hjælp fra sin søn Erik Andersen Brøndum. Han tog borgerskab som købmand i 1847 og giftede sig samme år med Anna Hedevig Møller. Det unge par slog sig ned i Simon Andersen Brøndums hus, det senere "Havehus", hvor de drev købmandshandel. Efter al sandsynlighed gik denne handel ikke ret godt og i 1850 købte Anna Hedevig Møllers far, møllebygger Søren Møller, huset som han lod istandsætte. Længden blev herefter opgivet til 16 fag, sydsiden samt begge gavle blev omsat til grundmur, mens nordsiden stod fjælleklædt. Husets seks vestligste fag fik tegltag, mens resten uændret var tækket med strå.

Foruden at istandsætte "Havehuset" lod Søren Møller, syd for huset, opføre et kvadratisk fire fags hus, der stod udmuret i bindingsværk med tegltag. Huset blev indrettet til tørringsmagasin for strandingskorn og kaffe som Søren Møller opkøbte med videresalg for øje.

Erik Brøndum drev fortsat købmandshandel og overtog efter moderens død den gamle gård (Brøndums Hotel) hvortil han flyttede og fortsatte den videre drift af købmandshandel, landbrug og gæstgiveri. Gården brændte i 1874, og Erik Brøndum flyttede med sin familie og øvrige husholdning tilbage i "Havehuset" mens den nye gæstgivergård var under opførelse.

I 1875 logerede maleren Michael Ancher i huset, og han beskrev, at der i den ene ende var butik og krostue for fiskerne, mens der i den anden var en skænkestue for pænere folk. Da den nye gæstgivergård stod færdig flyttede Erik Brøndum igen, og efter at Michael Ancher i 1880 havde giftet sig med Erik Brøndums datter, Anna, flyttede det unge par ind i det gamle "Havehus". Indretningen blev kun ændret ubetydeligt. I den vestre stue, hvor der tidligere havde været indrettet skænkestue til pænere folk blev indrettet soveværelse, og i den tidligere købmandsbutik blev indrettet et atelier. Familien Ancher flyttede i 1884, efter datteren Helgas fødsel, til Markvej 2, og det gamle "Havehus" blev bolig for en gammel fisker. Ellers blev det anvendt som udhus for gæstgiveriet og lejlighedsvis som anneks for nogle af gæstgiveriets logerende.

Korn- og kaffetørringsmagasinet blev i en årrække omkring 1900 anvendt som atelier.

I 1919 blev "Skagen Museums Byggefond" oprettet, hvis hovedformål var at indsamle midler til opførelsen af en ny museumsbygning, og hotelejer Degn Brøndum skænkede den gamle have som museumsgrund. Arkitekten Ulrik Plesner udarbejdede flere forslag og tegninger til en ny museumsbygning, heriblandt et der gik ud på at placere den, hvor det gamle "Havehus" lå. Forslaget blev forkastet og man enedes om at tage størst muligt hensyn til bygningerne i den

gamle have. Ulrik Plesner foreslog, at man skulle købe en matrikel mere, vest for haven. Degn Brøndum købte matriklen og huset blev nedbrudt. Den ny museumsbygning, tegnet af Plesner, stod færdig i 1927.

Havehuset blev istandsat i 1941 under ledelse af arkitekt Viggo Steen Møller, hvorefter huset indgik som en del af museets udstillingsareal. Havehuset blev yderligere istandsat i 1956.

Museumsbygningen blev i 1968 udvidet mod syd efter tegninger af arkitekt C. Albrechtsen. I 1980 stod endnu en udvidelse af museet færdig, tegnet af arkitekt Jacob Blegvad.

— KILDER

Huse i Skagen II Kappelborg og Østerby, Skagen Kommune, Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen, 1982.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Havehuset og korntørringsmagasinets miljømæssige værdi ligger i deres markante beliggenhed midt i den gamle museumshave med ældre træer og historiske vækster. De to bygninger kontraherer den nyere og voluminøse museumsbygning og bidrager til opretholdelsen af det historiske kulturmiljø i Skagen. Hertil kommer, at Korntørringsmagasinet ligger delvist gravet ind i en tidligere klit og hermed vidner om karakteren af det oprindelige landskab som Skagen by er opført i.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Havehusets kulturhistoriske værdi knytter sig til det senere tilkomne ateliervindue i gavlen mod øst samt til rummets indre, hvor det kappede bjælkelag og den herved fremkomne, store rumhøjde vidner om, at Havehuset blev anvendt til atelier af Michael Ancher.

Korntørringsmagasinets kulturhistoriske værdi knytter sig til bygningens oprindelige funktion som tørrehus og magasin, hvor det korn og kaffe, som blev reddet i land ved de mange skibsforslis omkring Skagen, blev tørret for atter at kunne bruges. Hertil kommer bygningens senere funktion som atelier for P.S. Krøyer, hvilket det store og højtiddende vindue i nordsiden vidner om.

Endvidere er der kulturhistorisk værdi i Havehusets fjællebeklædte nordside samt længens øst-vest vendte orientering, der er et egnskarakteristisk træk ved den historiske bebyggelse i Skagen.

Hertil kommer Havehusets og Korntørringsmagasinets egnskarakteristiske, hvidtede forskælling.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Havehusets arkitektoniske værdi knytter sig til bygningens imponerende længde med en ubrudt tagflade og lav facadehøjde, samt til kontrasten imellem de grundmurede gavle og sydside samt nordsidens fjællebeklædning. Hertil kommer de bygningsmæssige detaljer ved fjællebeklædningen med fodbræt, konsolbåret vandbræt, affasning under vinduerne og enkelte gennemstukne bjælkeender med dobbelttapper. Samt de grundmurede facaders spinkle, hvidtede blændinger med hvidtede murfalse og den høje hovedgesims med hulkehl.

De forskellige typer døre og vinduer, enkelte med ældre beslag, sammenholdes af den grønne farve og deres uregelmæssige placering bidrager til at give bygningen karakter. Hertil kommer bygningens enkle materiale- og farvevalg.

Indvendigt er der arkitektonisk værdi i den bevarede del af den ældre rumstruktur, de fritliggende bjælkelag med listepyntede loftbrædder og de bevarede ældre fyldingsdøre, hvoraf enkelte har klinkefald. Hertil kommer kontrasten imellem de lavloftede rum, som dominerer bygningens indre, og atelierets store volumen.

Korntørringsmagasinets arkitektoniske værdi knytter sig bygningens sluttede volumen med kvadratisk grundplan og pyramidetag. Bygningens enkle form og de lukkede facader, samt at den er delvist indgravet i terrænet giver bygningen et utilnærmeligt ydre, som dog brydes af kvisten med det store ateliervindue. Indvendigt er der arkitektonisk værdi i det enkle, højloftede rum hvis eneste dekoration er de konstruktive, korslagte hanebånd. Hertil kommer bygningens homogene og traditionelle materialevalg, både ude og inde.

Det er endvidere værdifuldt, at begge bygninger ingen tagrender har, idet overgangen mellem tag og facade fremstår tydelig og at det originale udtryk herved er bevaret.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

Havehusets bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til bygningens længde med ubrudt tagflade med kantforskælling, skorstene og lav facadehøjde samt kontrasten mellem den grundmurede del og den fjælleklædte del. Hertil kommer de bygningsmæssige detaljer, herunder fjællebeklædningen med

fodbræt, konsolbåret vandbræt, affasninger under vinduerne og gennemstukne bjælkeender samt de grundmurede facaders murblændinger med hvidtede murfalse og hovedgesims. Endvidere knytter de bærende fredningsværdier sig til de ældre vinduer og døre, bygningens traditionelle materialeholdning og farvesætning.

I Havehusets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den bevarede del af en ældre planløsning, herunder atelieret mod øst med den store rumhøjde og det kappede bjælkelag. Hertil kommer de ældre bygningsdetaljer, herunder fyldingsdøre og fritliggende bjælkelag med loftbrædder samt den traditionelle materialeholdning.

Korntørringsmagasinets bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til bygningens enkle volumen med kvadratisk grundplan og pyramidetag med kantforskælling og skorsten, de lukkede facader og den store kvist med ateliervindue samt til den delvise indgravning i terrænet. Hertil kommer bygningens traditionelle materialeholdning og farvesætning.

I Korntørringsmagasinets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til det enkle og højloftede rum med fritliggende, korslagte hanebånd og lys fra det nordvendte ateliervindue. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Det anbefales, at havehusets skorstene alle føres op igennem rygningen, således at bygningen vil fremstå historisk korrekt og endvidere mere homogen.